

Bergvesenet

Postboks 3021, 7002 Trondheim

Rapportarkivet

Bergvesenet rapport nr BV 1614	Intern Journal nr 241/75 VB	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering Trondheim	Gradering
Kommer fra ..arkiv	Ekstern rapport nr	Oversendt fra	Fortrolig pga	Fortrolig fra dato:
Tittel Gamle Vigsnes Grube Forsøksmålinger under jord med VLF-metoden.				
Forfatter Logn, Ø.		Dato 12.06 1974	Bedrift Sydvaranger A/S	
Kommune Karmøy	Fylke Rogaland	Bergdistrikt Vestlandske	1: 50 000 kartblad 11131	1: 250 000 kartblad
Fagområde Geofysikk	Dokument type		Forekomster Vigsnes	
Råstofftype Malm/metall	Emneord Cu			
Sammendrag				

DATO: 12. juni 1974

RAPPORT NR:

KARTBLAD

Antall sider

— II — bilag

SAKSBEARBEIDER Ø. Logn

BV 16/4

RAPPORT VEDRØRENDE: Gamle Vigsnes Grube,
Forsøksmålinger under jord med VLF-metoden.

FORDELING

OSLO: *Ans. 24/75 UB.*

RESYMÉ:

Målinger er gjennomført på et. 52, 83, 112, 160 og 260.

Resultater:

Sterke feltvariasjoner er observert på samtlige etasjer. Feltvariasjonene foreligger fortrinnsvis omkring de utstronete rum, og bør indikere visse gjenstående ledende masser.

Enkelte indikasjoner forekommer utenom strossene.

Et borhull boret på en sådan indikasjon (på et. 260) kan tyde på at VLF-metoden er forholdsvis følsom for små ledningsevneforskjeller og kan indikere stripe kisimpregnasjoner.

KIRKENES:

ANDRE:

KOMMENTAR:

VLF-metoden har gitt bedre resultater under jord enn man på forhånd turde håpe på. Det synes ikke som om skinner i ortene gir særlig generende forstyrrelser.

Rapport

VLF-målinger i Gamle Vigsnes Grube.

Etasje 160 og 260.

1. Formål.

I forbindelse med de geologiske arbeider som er gjennomført i år på etasje 260 i Gamle Vigsnes Grube, er det utført forsøksvise geofysiske målinger etter VLF-metoden (very low frequency) - en metode som har vært anvendt i en årrekke i Canada - men som først i de senere år har fått innpass her i landet. A/S Sulfidmalm er såvidt vites det selskap som har anvendt denne metode i størst utstrekning i Norge, og det falt naturlig å spørre om å få låne et Geonic EM 16 for forsøk i Gamle Vigsnes Grube, inntil det instrument av samme type som vi hadde i bestilling gjennom Knut Anker Bachke i Trondheim, ankom. A/S Sulfidmalm stillet seg velvillig til forespørselen og de første forsøk i Gruben ble utført 29. og 30. mars d.å. Målingene er senere supplert etterat vårt eget instrument er ankommet. Målinger på etasjene 52, 83 og 112, samt visse suppleringer på etasje 260 ble utført 6. og 7. mai.

Målingene var forutsatt å være a/rent orienterende art, idet man ikke i det hele tatt hadde erfaringer med VLF-målinger under jord. Ved VLF-målinger for malmleting benytter man det elektromagnetiske felt fra stasjoner som sender på frekvenser mellom 15.000 og 30.000 herz for kommunikasjon med u-båter. Det elektromagnetiske felt fra disse stasjoner er horisontalt og vil eventuelt indusere sekundære strømmer i elektrisk ledende malmer (eller andre ledere) som blir skåret av det primære felt fra senderen. Stasjonenes utstrålte effekt ligger i området 100 til 1.000 kW, og de har stor rekkevidde. Det var i første rekke to forhold som skulle klarlegges ved målingene i Gamle Vigsnes Grube:

- 1) Feltenes absorpsjon i jordskorpen. Vedr. dette punkt var det kjent (fra publikasjon) at forsøk i 275 m dyp i en grube i Nord-Sverige har vist at 30% av feltstyrken på overflaten fremdeles finnes i dette dyp. Videre opplyser Geonics Limited i sin brosjyre at instrumentet har vært benyttet ca. 1.400 fot under dagen.
- 2) Eksistensen og størrelsene av eventuelle sekundære variasjoner i det elektromagnetiske felt omkring de kjente malmlinser (eller det som måtte stå igjen av disse i og mellom strossene). I foran nevnte kanadiske gruve har man påvist feltvariasjoner som ga tydbare indikasjoner på hvor malm fantes i nærheten av ortene der målingene ble utført.

2. Utførelse.

For forsøk med VLF-målinger under jord ble det ansett som en fordel at deler av Gamle Vigsnes Grube er fri for skimmer og rør, idet disse kan antas å forårsake anomalier som vanskeliggjør tydning av fremkomne resultater. Som sendestasjon ved de innledende forsøk ble valgt Stasjon NAA, beliggende i Cutler, Maine, U.S.A. NAA benytter en frekvens på 17,8 kHz. Stasjonen er kraftig og har en utstrålt effekt på 1.000 kW. Retningen til Stasjon NAA viste seg å stemme meget godt overens med strøkretningen i Dagen over Gamle Vigsnes Grube, hvilket burde gi best mulig forhold for induksjon i malmlinsens.

Forsøksmålinger ble utført på etasjene 160 og 260. Etasje 160 ble dekket fullstendig i den del som er tilgjengelig i dag; etasje 260 ble dekket i den vestre del.

Avstand mellom målepunktene i ortene var gjennomgående 10 m. I områder med sterkere feltvariasjoner ble det målt med 5 m avstand. Målepunktene posisjon ble fastlagt i forhold til grubens fastpunkter.

De senere suppleringer med eget instrument er utført på samme måte. Dog ble det ved disse undersøkelser utført målinger med 2 primærfelter:

- 1) Felt fra NAA-senderen i Cutler.
- 2) Felt fra sender FUO, beliggende i Toulon, Frankrike. Feltet fra FUO-senderen passerer mere skrått på malmlinsene enn feltet fra NAA-senderen, og kunne antas å gi svakere indikasjoner i nærheten av malmlinsene.

VLF-målingen ble utført i tilknytning til SP-, CP- og gravimetermålinger (rapport v/G. Grønli). Alle typer målinger er utført i samme målepunkter, hvilket sikrer god korrelasjon mellom resultatene ved de forskjellige metodene.

3. Resultater.

Undersøkelsens resultater er fremstillet i en rekke kartskisser. For etasjene 52, 83, 112 og 160 har man benyttet som grunnlag de geologiske grube-kart i målestokk 1:250 (v/Færden og Mørk), mens man på etasje 260 har benyttet et gammelt gruvekart i målestokk 1:800, idet de mere detaljerte kart i målestokk 1:250 ikke forelå ferdig utarbeidet da målingene og bearbeidelsen av resultatene ble gjort.

På stasjonen 52, 83 og 112 er det laget 2 sett kotekart, hvor det på hvert kart er lagt 2 kotesystemer oppå hverandre:

- 1) Et kotesystem for feltet fra NAA-senderen (gult = positivt felt, blått = negativt felt).
- 2) Et annet kotesystem for feltet fra FUO-senderen (rødt = positivt felt, grønt = negativt felt).

Det ene kartsett viser reell-komponentens (dipangle) variasjoner for sender NAA og for FUO; det annet viser imaginær-komponentens variasjon for de samme sendere.

På etasjene 160 og 260 er det bare tegnet ett kotesystem, idet man her som nevnt foran stort sett bare har målt feltet fra NAA-senderen. Også for disse etasjer har man laget 2 kart (reell og imaginær). Kartene er lagt i følgende rekkefølge: 1) Etasje 52, 2) Etasje 83, 3) Etasje 112, 4) Etasje 160 og 5) Etasje 260, og resultatene vil bli omtalt etasjevise i samme rekkefølge. Først skal vi dog resymere de resultater som ansees viktigst på nærværende stadium:

- 1) Det primære felt fra begge stasjoner rekker i Vigsnesområdet minst 260 m ned under overflaten. Feltsvekningen med dypet synes ikke å være større enn at man får godt målbare avlesninger på instrumentet såvel i 160 som i 260 m dyp. Det er således god grunn til å anta at VLF-feltet er målbart også på etasje 360 m.
- 2) Videre viser målingene at primær-feltet induserer sekundære felter i malm og kisimpregnasjoner på alle etasjer ned til 260 m nivå. De sekundære felter gir seg tilkjenne i måleresultatene som variasjoner både i reell- og imaginær-komponent. I alt vesentlig forekommer VLF-felt-variasjoner i tilknytning til samtlige SP-anomalier (rapp. v/G. Grønli), enten disse skyldes kjent kompakt malm gjenstående i strossene, eller de representerer indikasjoner på mere eller mindre ukjente elektriske ledere.

På det nåværende tidspunkt skal man avstå fra en nøyaktigere vurdering av resultatene. Det umiddelbare inntrykk er at man trenger mere praktisk er-

faring fra målinger på ledende systemer under jord, før man kan trekke konklusjoner om de sekundære strømmers posisjon på grunnlag av variasjonene i de målte elektromagnetiske felter. Det ligger forøvrig i sakens natur at tydning av geofysiske resultater oppmålt i gruveorter, der man kan ha malm såvel over, under og på siden av ortene, og ofte befinner seg inne i malmen, må bli betydelig mere komplisert enn tydning av resultater oppnådd ved målinger på jordoverflaten.

I det følgende skal kort omtales de feltvariasjoner som er observert i nærheten av kjent malm gjenstående i strosse, eller i nærheten av SP-anomalier og gravimetriske anomalier som synes å forekomme med en viss tilknytning til malmlinsens (Rapport ved G. Grønlie).

3.1. Feltvariasjoner på etasje 52.

Primærfelt (reell feltstyrke) fra sender NAA (Cutler, Maine, USA):

Feltet viser en markert anomali av 100 m lengde etter strøket beliggende i eller nær ortens nordre side i området øst for Hovedsjakten. Største feltvekning observert i orten er 114%. Over strossepartiet viser målingene bare svake feltsvekninger, men dette kan bero på at man ikke har kommet inn i strossene med instrumentet. Lengst i vest finnes sterkere feltgradienter, men også her blir målingene ufullstendige p gr. a. at man ikke har adkomstmuligheter i området.

Primærfelt fra sender FUO (Toulon, Frankrike):

Feltet viser en markert anomali i omtrent samme område som feltet fra NAA. Feltvariasjonene er positive, hvilket tyder på at primærfeltet skjærer malmlinsen fra motsatt side av hva feltet fra NAA gjør.

Største feltanomali på ca. 140% ligger i anomaliområdets vestre del. Feltvariasjonene i FUO-feltet i ortens vestligste del - der NAA-feltet viser sterke variasjoner - er relativt svake.

Anomaliene i FUO-feltet ligger noe lenger syd enn anomaliene i NAA-feltet. Forskyvningen av FUO-feltet i forhold til NAA-feltet er 5 - 10 m.

Kartet over de imaginære feltstyrkevariasjoner viser stort sett samme billede. Største imaginærkomponenter er - 30 - 40%.

3.2. Feltvariasjoner på etasje 83.

Primærfelt (reell feltstyrke) fra sender NAA (Cutler, Maine, USA):

Feltet viser et meget sterkt og markert anomaliområde omkring de utstrossede rum nord og vest for Hovedsjakten. Største feltsvekning er mer enn 400%, hvilket må tilsi at man er meget nær godt ledende kis, som står igjen rundt strossene. Både mot vest og øst synes feltstyrkevariasjonene å avta, slik som antydnet på kartskissen. Ortene er imidlertid ikke drevet langt nok til at man har tilstrekkelig med måledata for å kunne fastlegge de ledende soners utstrekning i strøkretningen mot vest og øst.

Primærfelt (reell feltstyrke) fra sender FUO (Toulon, Frankrike):

Feltet viser anomalier innen samme område som NAA-feltet. FUO-anomaliene er dog svakere og mere oppdelt, med 3 separate feltsvekninger (minima) på 20 - 100%. Man skal gjøre oppmerksom på at FUO-anomaliene er negative og har således samme fortegn som NAA-anomaliene, mens de på etasje 52 er positive og har motsatt fortegn av NAA-anomaliene. Sansynligvis beror denne forskjell på at de ledende masser i det ene tilfellet vesentlig er plassert over ortnivå.

Bortsett fra området ved feltortens østre del viser imaginær-kartet variasjoner som likner på anomali-forløpet på reell-kartet. Største svekning av feltstyrken er 20 - 30%, og foreligger i 4 minima i draget langs orten.

Øst for Hovedsjakten finnes et lokalt maksimum (+ 28%) uten at tilsvarende variasjoner er påvist i reell-feltet. Det er sansynlig at lokale forhold omkring gjenstående malm er årsak til forskjellene.

3.3. Feltvariasjoner på etasje 112.

Primærfelt fra sender NAA (Cutler Maine, USA):

Feltet viser 3 anomalieområder (reell feltstyrke):

- 1) Nord og øst for Hovedsjakten
- 2) Vest for hovedstrossen beliggende på sydsiden av feltorten.
- 3) Lengst vest i feltorten.

Alle 3 områder er karakterisert ved feltsvekning. Anomaliene er meget sterke og tyder på ledende soner i nærheten av, eller i ortveggene (-140 - 250%). I området omkring hovedstrossen er anomaliene svakere. Det synes som om det er et brudd mellom østanomalier og vestanomalier, hvilket kan bety at alt vesentlig av ledende malm er uttatt i strossen på og nær etasje 112.

Primærfelt fra sender FUO (Toulon, Frankrike):

Feltet viser de samme 3 anomalieområder som NAA-feltet. I likhet med FUO-feltet på etasje 83 viser også FUO-feltet på etasje 112 flere lokale variasjoner innen et anomalt område. Anomaliene i FUO-feltet er på etasje 112 positive; d.v.s. de har samme fortegn som på etasje 52 og motsatt av fortegnet på tilsvarende anomalier på etasje 83.

Ved hovedstrossen viser FUO-feltet svake anomalier (ca. 50%).

Imaginærfeltene viser liknende forhold som reellfeltene. Dog synes sammenhengen i anomalibilledet i de vestre anomalier å være mere markert i imaginærkomponenten. I det østre området er anomaliene i imaginærkomponenten mindre fremtredende enn anomaliene i reellkomponenten. De største imaginær-anomalier er påvist lengst nordvest i feltorten.

3.4. Feltvariasjoner på etasje 160.

Primærfelt fra sender NAA (Cutler, Maine, USA):

Feltet viser sterke feltsvekninger inn mot strossen (strosse 1, avlesninger over 250%). Resultatene i dette området er helt parallele til CP- og SP-målinger (se rapport v/G.Grønli; Anomali A). Feltsvekningene avtar forholdsvis jevnt mot øst og syd, der det er påvist kisimpregnasjoner med sinkblende i tverrslaget og i et borhull (på satt mot nord ved - 540 X). En relativt utbredt feltsvekning i tverrslaget ved ca. -510 X må antas å stå i forbindelse med en viss elektrisk ledningsevne i disse impregnasjoner.

Primærfelt fra sender FUO (Toulon, Frankrike):

Målinger er ikke utført på etasje 160.

NAA-Imaginærfeltet viser liknende anomalibilledet i området østover fra strossen. Inn mot selve strossen viser imidlertid imaginærkomponenten ikke så sterke variasjoner som reell-komponenten.

3.5. Feltvariasjoner på etasje 260 (kart i målestokk 1:800).

Primærfelt fra sender NAA (Cutler, Maine, USA):

Feltet viser sterke feltsvekninger omkring

- 1) Strosse 1 (anomali A), der reellkomponenten (se Dipangle kart) i strossens vestre del er av størrelsesorden - 500% (instrumentets skala er gradert til + 150%).
- 2) Strosse 2 og 3 (anomali B og C), der de sterkeste svekninger i reellkomponenten er ca. - 220%. Mot syd-øst synes målingene å antyde en svak elektrisk forbindelse mellom gjenstående ledende malm i strosse 1 og strosse 2 - 3.

Vest for strosse 3 avtar feltstyrkevariasjonene relativt raskt (ved C). Ved

D, der et er strosset noe over og under ortnivået er det påvist sterke, men rent lokale feltvariasjoner. Disse synes å være overlappet visse svake feltstyrkevariasjoner (-40 - 50%) som synes å følge feltorten mot vest. En viss forskyvning av feltet er observert ved fællen vest for anomali D. Erfaringsgrunnlaget for underjordsmålinger med VLF er altfor sparsomt til at man kan trekke slutninger om disse svake feltanomalier skyldes 1) dårlig ledende kismineraliseringer som forekommer i tilknytning til den lokale anomali D, eller 2) om de kan skyldes ukjente malmdannelser som eventuelt måtte finnes i større avstand fra orten. Det er observert markerte gravimetriske gradienter i ortsystemene lengst vest på etasje 260. Om disse skyldes ukjente malmdannelser eller tunge bergartsmassiver (f.eks. dioritter observert i Dagen i området) vites heller ikke med sikkerhet. Se forøvrig rapp. v/G.Grønli. Spørsmålet bør diskuteres nærmere.

I nærheten av Hovedsjakten er det på etasje 260 observert et relativt smalt område med feltøkning i orten (anomali E, reellkomponent + 94%). De anomale feltstyrker faller sammen med en smal gravimeteranomali (negativ) og en SP-anomali (se rapp. v/G.Grønli). Det ble boret et kort hull oppover fra Hovedsjakten mot den antatte årsak til anomaliene. Borhullet skar gjennom en båndet impregnasjon stedvis ^{med} god elektrisk ledningsevne. Resultatene i borhullet synes å forklare anomaliene fullt ut.

Imaginærkomponenten viser liknende variasjoner som reellkomponenten:

- 1) Sterke, variert feltendringer omkring strosse 1 (anomali A).
- 2) Utbredte, sammenhengende anomalier omkring strosse 2 og 3.
- 3) Svake, lokalt sterkere anomalier lengst i vest (anomali D).
- 4) Smalt anomali ved Hovedsjakten (anomali E).

Anomaliene ved strosse 1 er negative; ved strosse 2 og 3 positive; ved anomali D positive; og ved anomali E ved Hovedsjakten positive.

Imaginærkartet synes å vise større sammenheng mellom ledende malm i strosse 1 og strosse 2 enn reell-kartet. Eventuelt bør forbindelsen være dårlig ledende (impregnasjon) og/eller smal.

Primærfelt ved sender FUO (Toulon, Frankrike):

Feltvariasjonene er bare målt i feltortens østre del (fra Hovedsjakt til strosse 3) og er ikke fremstillet i kartform. Målingene av FUO-feltet viser som på de andre etasjer variasjoner som harmoniserer godt med variasjonene i NAA-feltet.

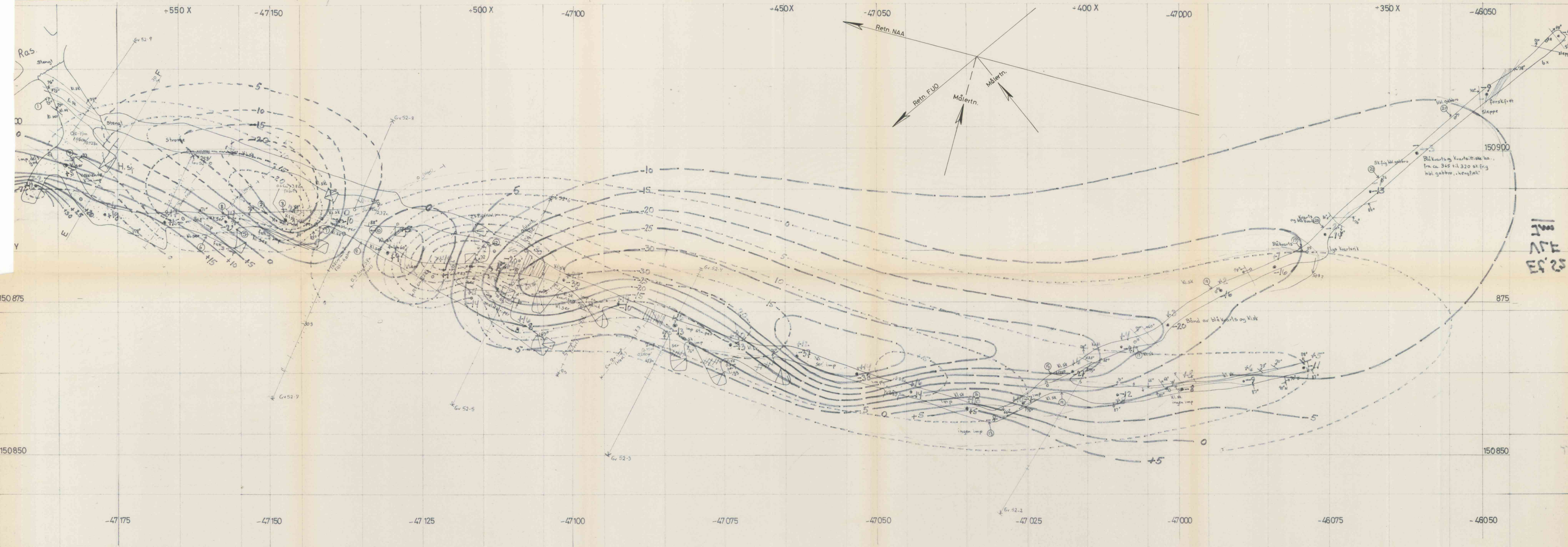
4. Avsluttende bemerkninger.

Som det fremgår av ovenstående viser de utførte forsøk med VLF-målinger under jord variasjoner i det elektromagnetiske felt som åpenbart henger sammen med foreliggende malmdannelser eller kisimpregnasjoner som opptrer i forbindelse med malmdannelsene. Målingene gir inntrykk av at VLF-metoden med fordel må kunne benyttes ved leting etter nye malmlinser under jord i igangværende gruver eller, som i Vigsnes, i gamle forlatte gruveganger. En vanskelighet som man bare delvis har i Vigsnes, er skinner og rør av elektrisk ledende materiale, som erfaringsmessig trekker strøm ved elektromagnetisk strømtilførsel og ofte gir sterke indikasjoner. Ved målinger i igangværende Grube bør dette problem undersøkes i de enkelte tilfeller. På Vigsnes har man ingen sådanne vanskeligheter på etasjene 52, 160 og 260, der det er svært lite med ledende material, bortsett fra et fåtall jernforstøtninger av taket. På etasjene 83 og 112 synes måleresultatene ikke vesensforskjellige fra resultatene på etasjene 52, 160 og 260, til tross for at det er gjennomgående skinner (også vogner enkelte steder) på etasje 83 og 112. Et umiddelbart

inntrykk er at skinnen på etasje 83 og 112 i Gamle Vigsnes Grube ikke gir særlig forstyrrende elektromagnetiske effekter på VLF-feltene.

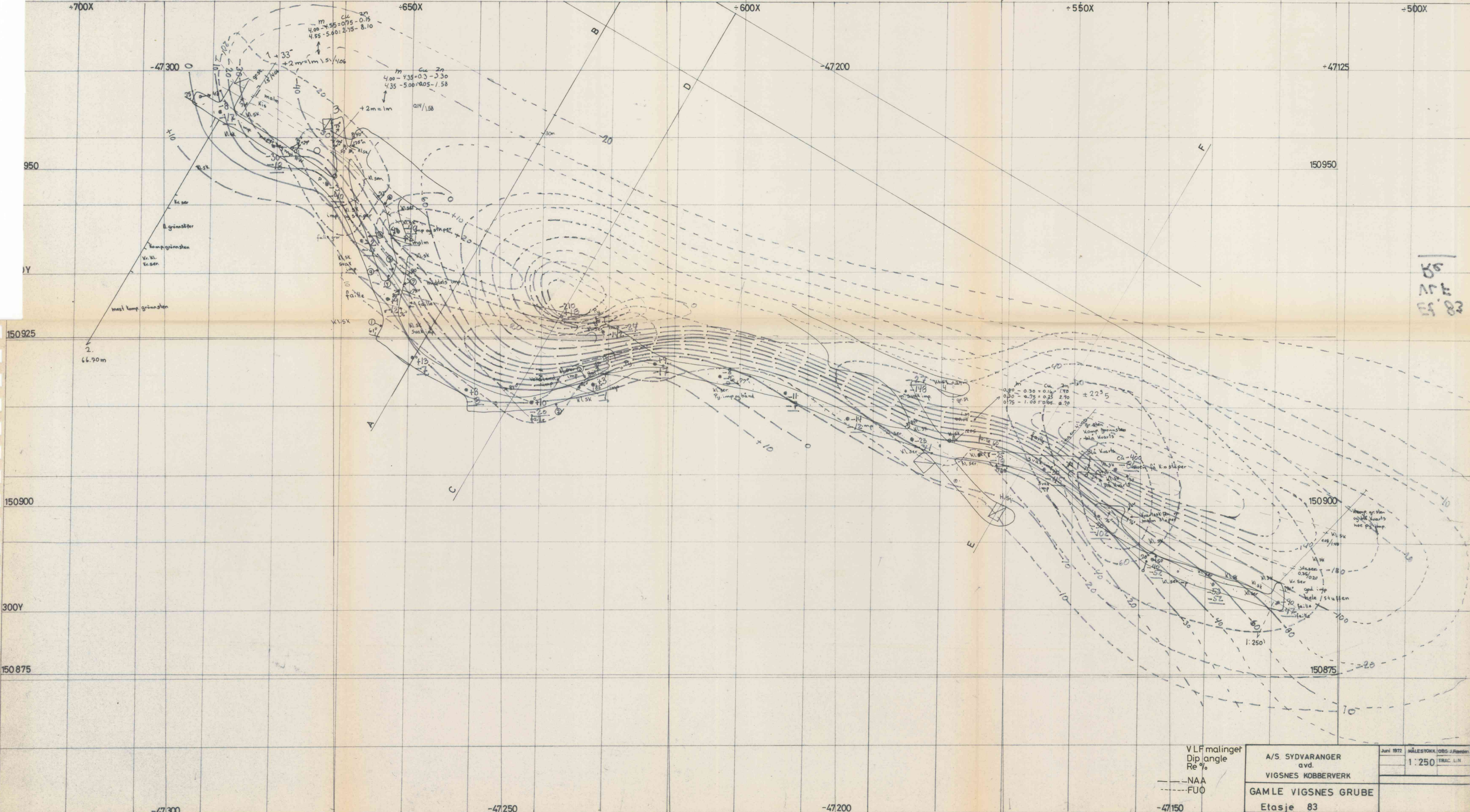
Lysaker, 1974-06-12.

Ø. Logn
Ø. Logn

VLF måling
lm %
— NAA
--- FUO

A/S SYDVARANGER avd. VIGSNES KOBBERVERK	OM. 1972	MÅLESTOKK	OBS. J. Færevik
		1:250	TRAC. L.N.
GAMLE VIGSNES GRUBE Etasje 52			

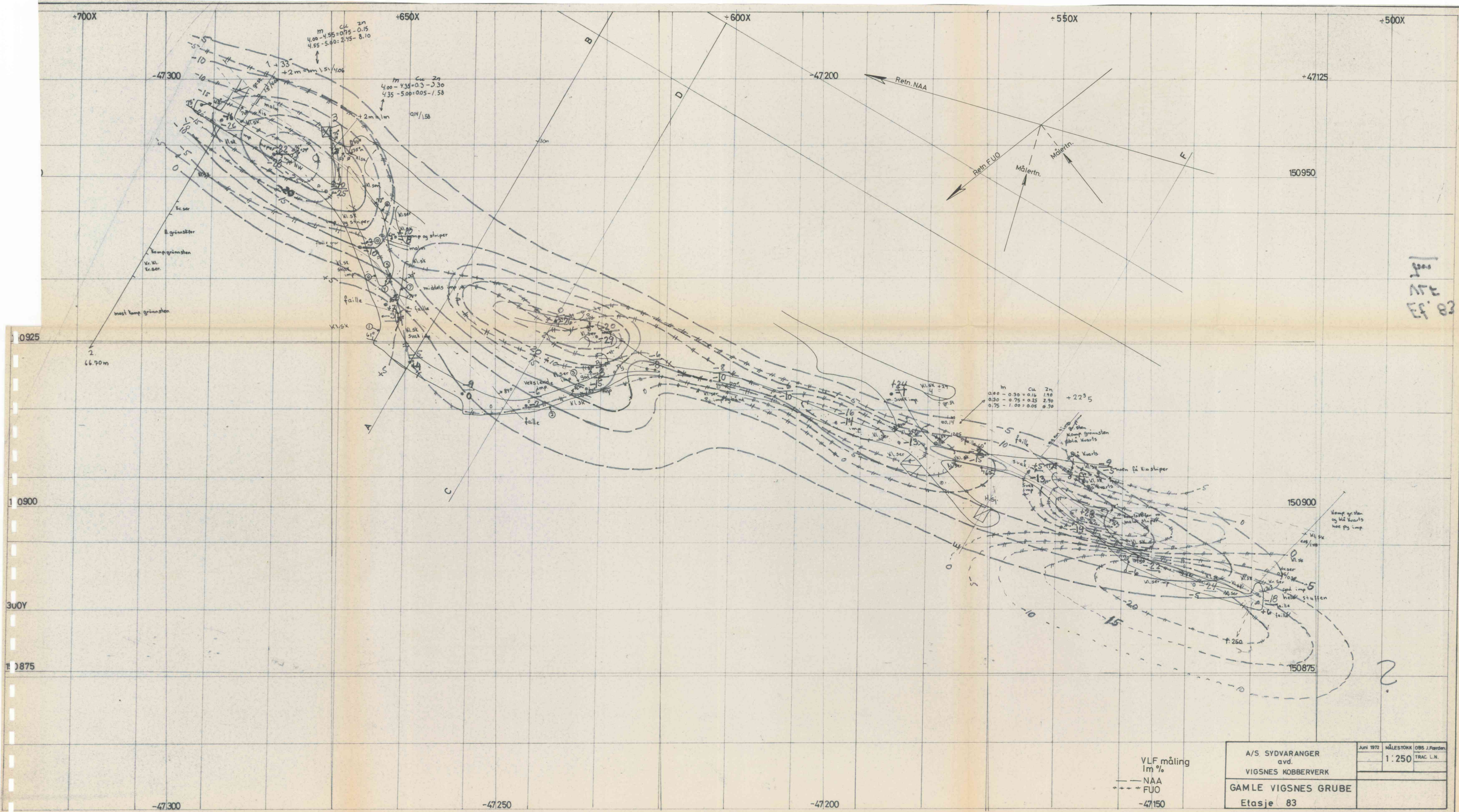
85
17E
25.83

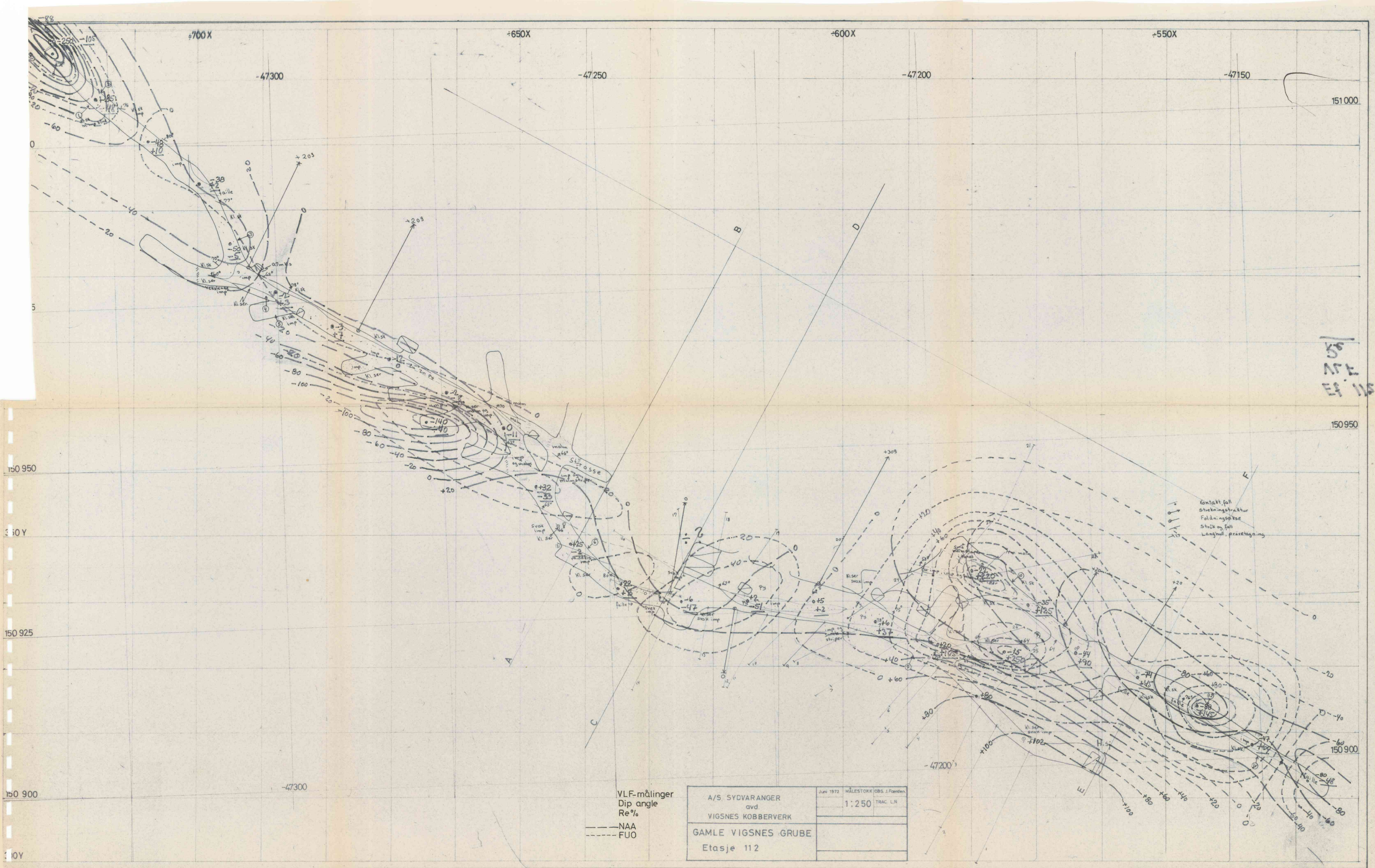
VLF malingar
Dip angle
Re %

— NAA
- - - - - FU0

A/S SYDVARANGER
avd.
VIGSNES KOBBERVERK
GAMLE VIGSNES GRUBE
Etasje 83

Juni 1972
MÅLSTOKK
1:250
OBS J. Rørdam
TRAC L.N.

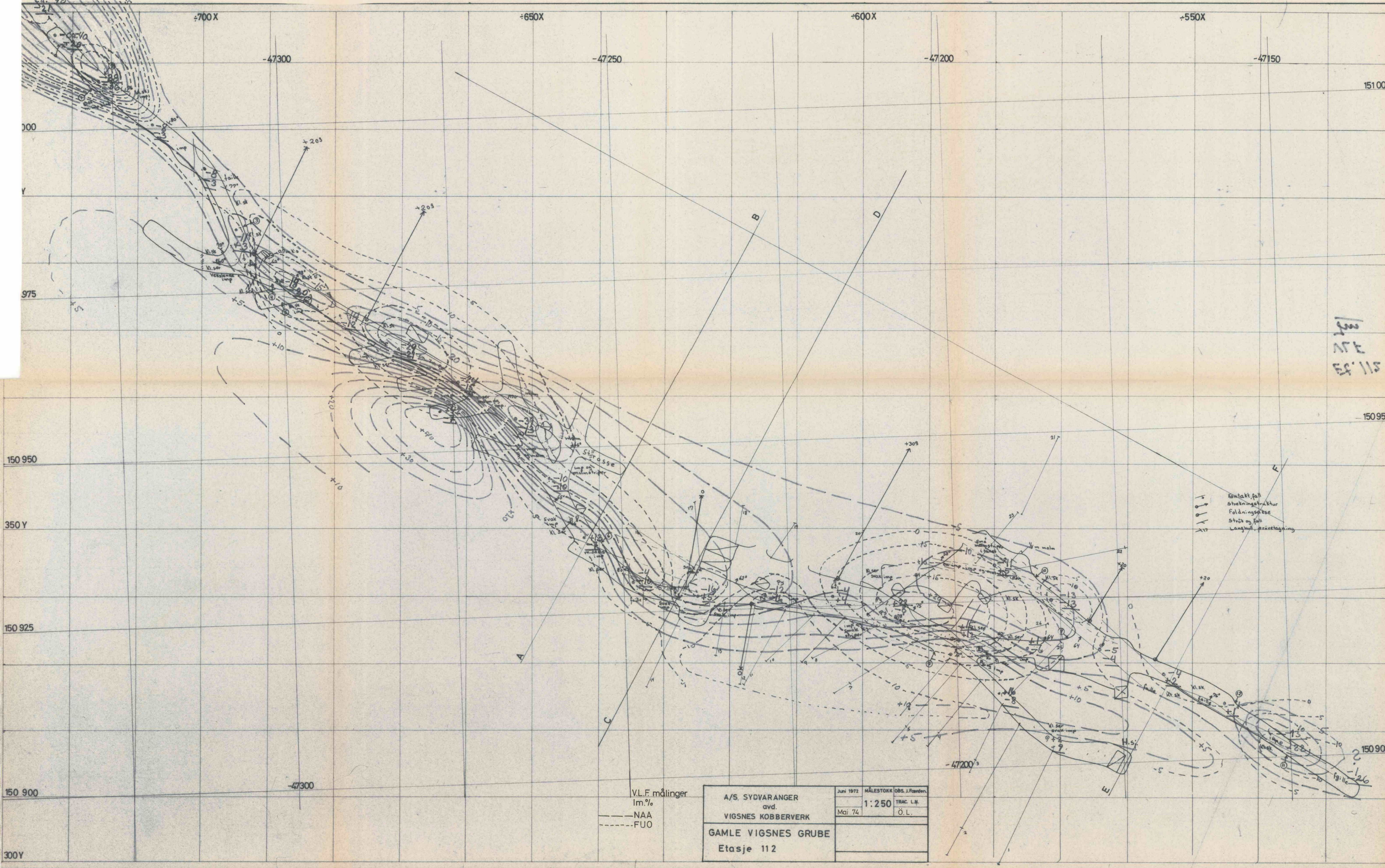

VLF-målinger
Dip angle
Re°/°
--- NAA
--- FUO

A/S SYDVARANGER avd. VIGSNES KOBBERVERK	Juni 1972 MÅLESTOKK OBS. J. Fjærdan	
	1:250	TRAC L.N.
GAMLE VIGSNES GRUBE Etasje 112		

Kontakt, fall
Strekningstruktur
Foldningsakse
Strek og fall
Langhull, prøvetagning

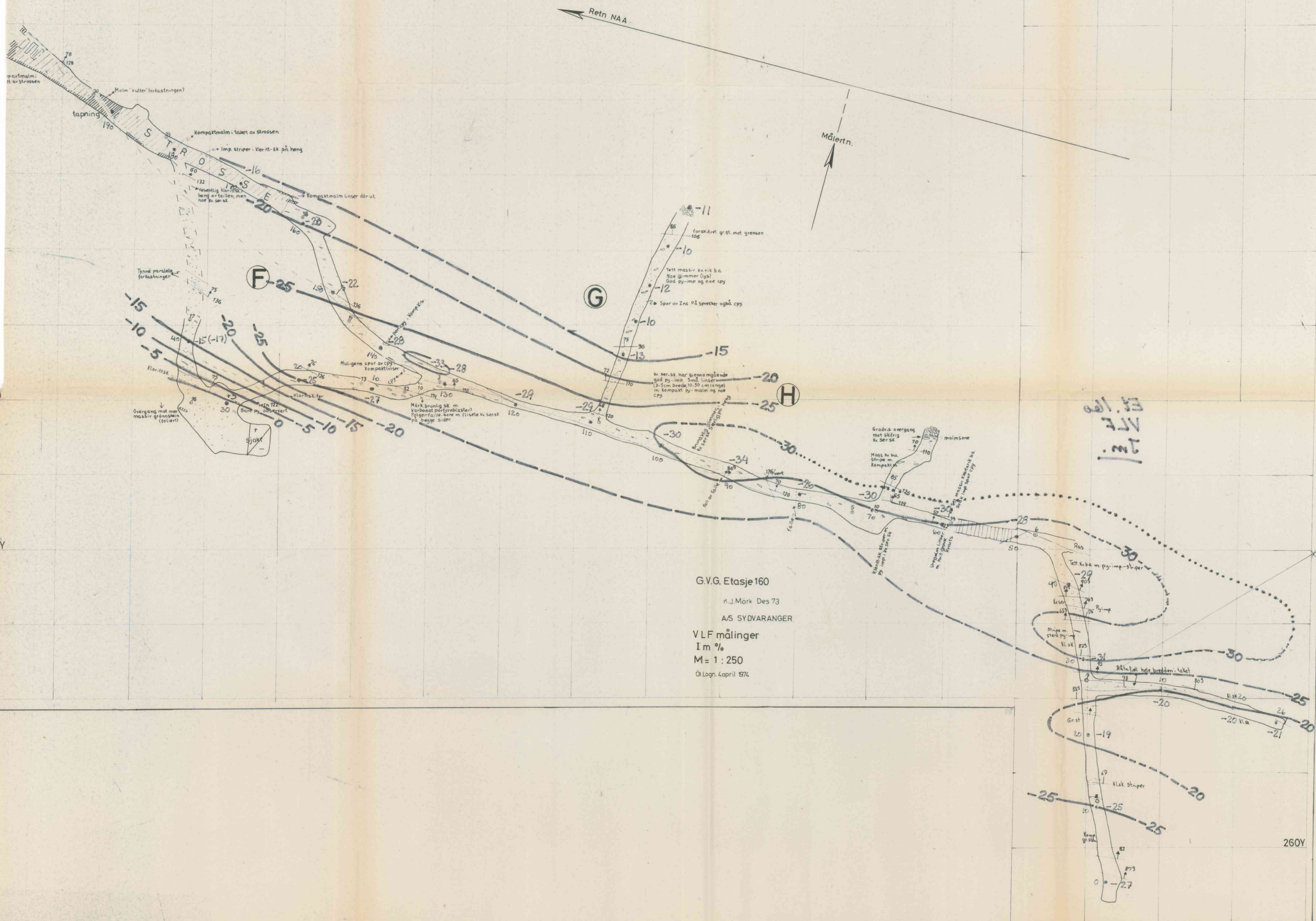
151000
150950
150900

-700X
-650X
-600X
-550X
-47300
-47250
-47200
-47150
151000
150950
150925
150900
-47300
300Y
350Y
400Y

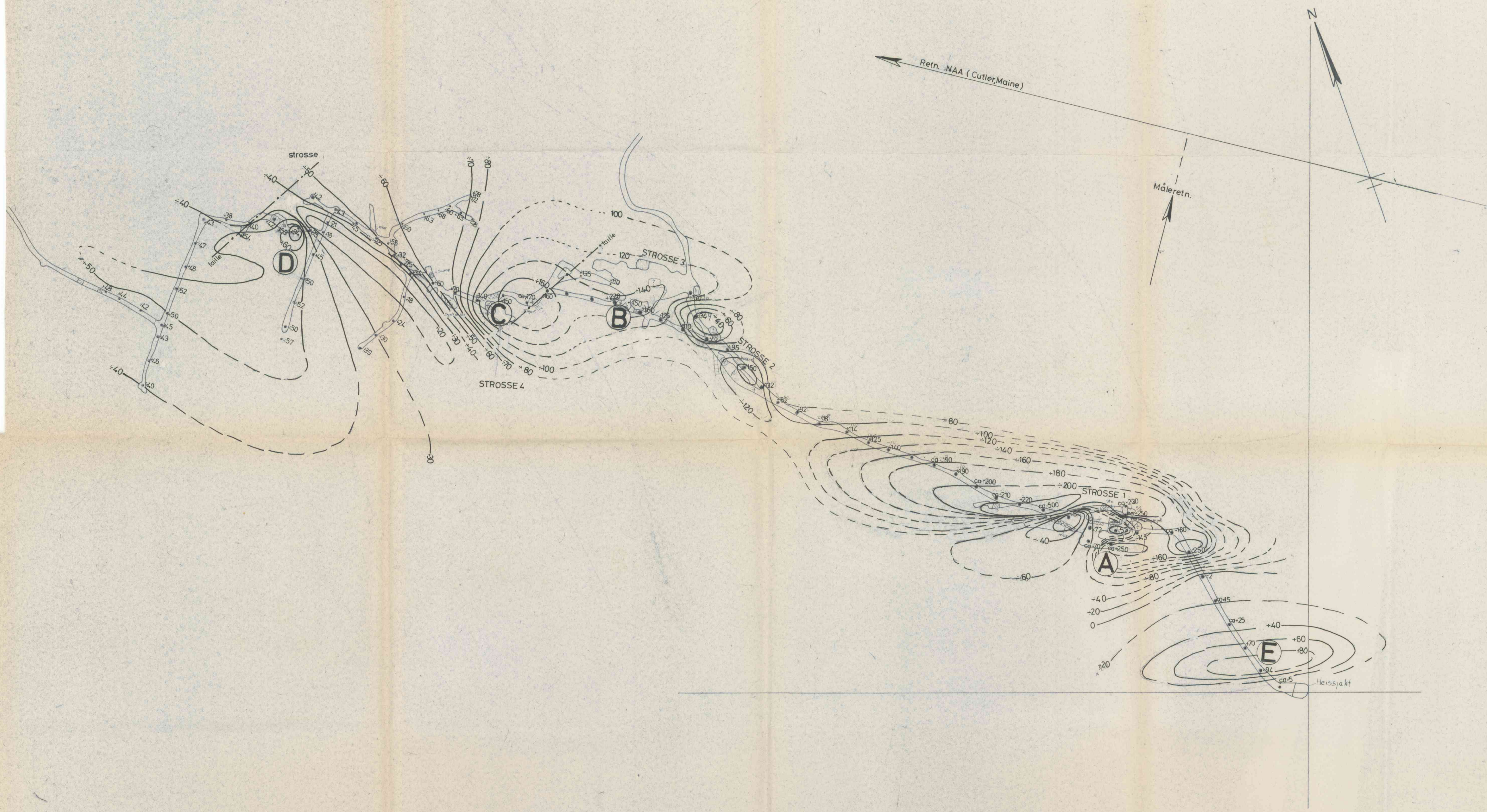
V.L.F. målinger
— NAA
- - - FUO

A/S. SYDVARANGER avd. VIGSNES KOBBERVERK		Juni 1972	MÅLESTOKK 1:250	OBS. I Færd.
GAMLE VIGSNES GRUBE Etasje 112		Mai 74	TRAC L.N. O.L.	

Kontakt, fall
Strekningstruktur
Foldningsakse
Strøk og fall
Langhull, prøvetagning

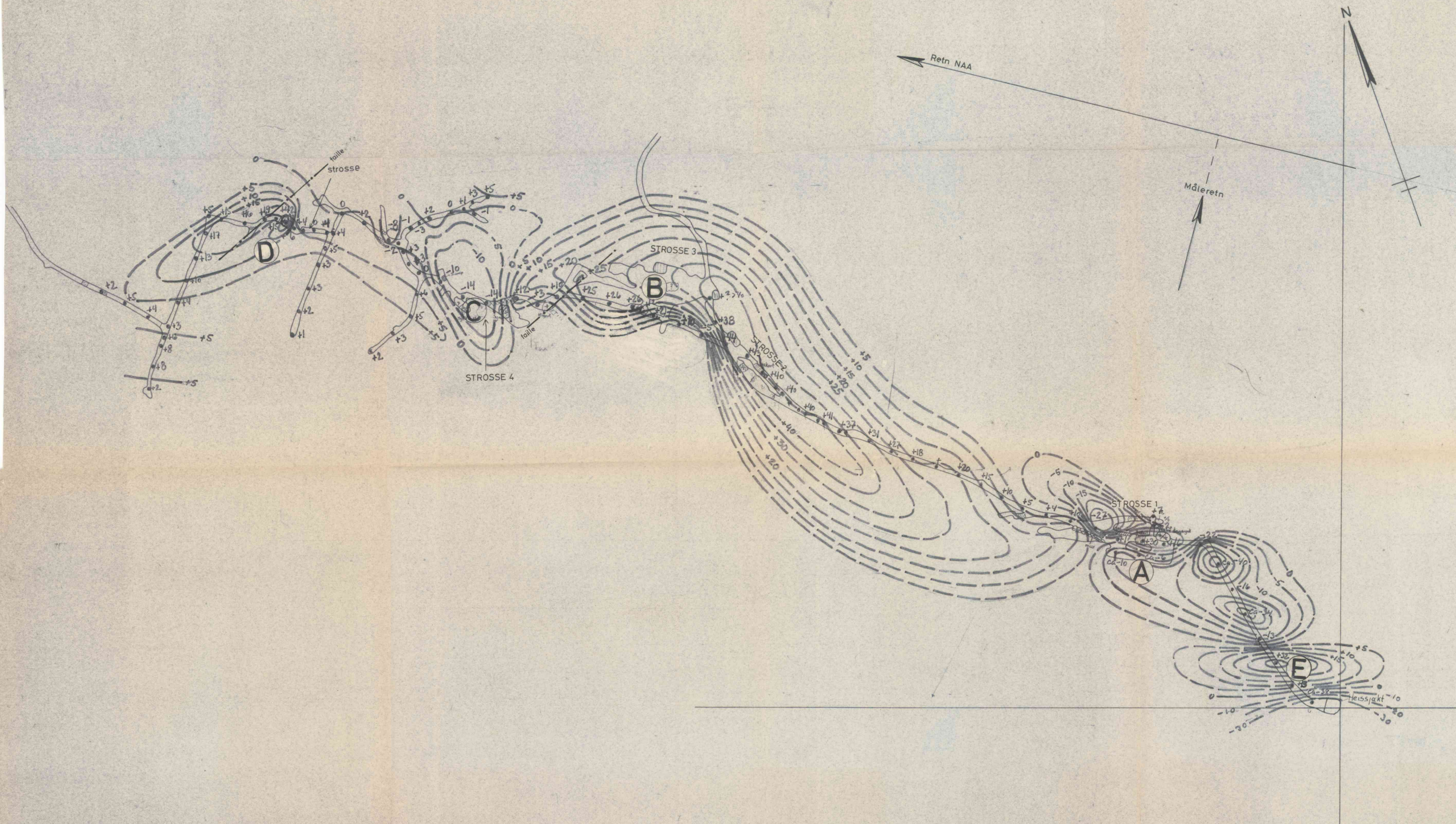

Et. 260
VLF
Re

Gamle Vigsnes Gruber ETASJE 260 Dip-angle VLF-målinger	MÅLESTOKK	TEGN. K.J.M.	Feb. 1974
	1:800	TRAC L.N.	Apr. 74
		KFR Ö.L.	April 74
A/S SYDVARANGER			

Et. 260
VLF
7m

Gamle Vigsnes Gruber ETASJE 260 VLF-måling 1m ² /o	MÅLESTOKK 1:800	TEGN. K.J.M.	Feb. 1974
		TRAC. L.N.	Apr. 74
		KFR. Ø.E.	Mai 74
A/S SYDVARANGER			